

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Національного університету

«Одеська юридична академія»

професор В.Є. Загородній

25 лютого 2020 року

ВИСНОВОК

Національного університету «Одеська юридична академія» щодо дисертації Прущак Валерії Євгенівни на тему «Врегулювання спору за участю судді у цивільному судочинстві України», поданої на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» від 24 жовтня 2017 року, протокол № 2.

ВИТЯГ

з протоколу засідання фахового семінару кафедр цивільного процесу та цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія» від 24 лютого 2020 року.

Присутні:

доктор юридичних наук, професор Є. О. Харитонов, доктор юридичних наук, професор Г. О. Ульянова, доктор юридичних наук, професор О. І. Сафончик, доктор юридичних наук, професор І. В. Давидова, доктор юридичних наук, професор Н. Ю. Голубєва, доктор юридичних наук, доцент І. В. Андронов, кандидат юридичних наук, доцент Н. В. Волкова, кандидат юридичних наук, доцент Р. Ф. Гонгало, кандидат юридичних наук, доцент Ю. Ю. Цал-Цалко, кандидат юридичних наук, доцент Т. А. Стоянова, кандидат юридичних наук, доцент Л. А. Островська, кандидат юридичних наук, доцент Г. Я. Тріпульський, кандидат юридичних наук, доцент І. С. Апалькова, кандидат юридичних наук, доцент І. О. Бут, кандидат юридичних наук, доцент В. М. Притуляк, кандидат юридичних наук, доцент О. О. Полуніна, кандидат юридичних наук, доцент Ю. І. Полюк, кандидат юридичних наук, доцент С. Р. Сулейманова, кандидат юридичних наук, доцент К. М. Глиняна, кандидат юридичних наук, доцент Ю. Г. Орзіх, кандидат юридичних наук, доцент Б. В. Фасій, аспірантка В. Є. Прущак.

З присутніх – 6 докторів юридичних наук та 15 кандидатів юридичних наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження В.Є. Прущак на тему «Врегулювання спору за участю судді у цивільному судочинстві України», поданої на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» щодо його рекомендації для попереднього розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Доповідь здобувача ступеня вищої освіти доктора філософії Валерії Євгенівни Прущак на тему «Врегулювання спору за участю судді у цивільному судочинстві України», поданої на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Доповідач обґрунтувала актуальність обраної теми, визначила мету, завдання, методологію дисертаційного дослідження, охарактеризувала його об'єкт та предмет, виклала основні наукові положення та висновки, що виносяться на захист, вказала науково-практичну значимість роботи, надала відомості щодо впровадження результатів дослідження.

Обґрунтовуючи вибір теми дисертаційного дослідження, здобувач зазначила, що наразі в Україні активно триває період комплексного реформування системи захисту прав і інтересів особи, одним із ефективних напрямів якого стає впровадження процедури врегулювання спору за участю судді, яка допомагає звузити вплив держави на суспільство, замінивши його самоврегульованими механізмами пошуку нових способів вирішення спорів. Врегулювання спору за участю судді постає таким альтернативним способом вирішення спорів, де самі сторони за допомогою неупередженого посередника – судді – можуть налагодити процес комунікації таким чином, щоб варіант вирішення конфліктної ситуації відповідав інтересам кожної з них.

Ефективність запровадження альтернативних судочинству способів вирішення спорів визнана європейським співтовариством та відображена в актах Ради Європи та Європейського Союзу, які вказують на необхідність застосування заходів, покликаних сприяти мирному врегулюванню спору між сторонами. Водночас, якісне законодавче регулювання примирних процедур не замінює судочинство та не позбавляє зацікавлених осіб права на судовий захист, а, навпаки, дає інструменти та можливості громадянам ефективно реалізовувати власні права та виконувати обов'язки в контексті подолання суперечностей.

Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 року № 2147-VIII було запроваджено у Цивільний процесуальний кодекс України (далі – ЦПК України) інститут врегулювання спору за участю судді. Законодавче закріплення врегулювання спору за участю судді у цивільному процесуальному законодавстві України зумовлює необхідність ґрунтовного теоретичного дослідження всіх аспектів

цієї процедури, зокрема визначення поняття, ознак, принципів тощо. У зв'язку з цим комплексний аналіз процедури врегулювання спору за участю судді у цивільному судочинстві України є нагальною науковою потребою, а визначення перспектив вдосконалення її законодавчого забезпечення сприятиме усуненню певних прогалин у ЦПК України та інших законах.

Водночас, проблематика безпосередньо інституту врегулювання спору за участю судді у доктрині на основі ЦПК України залишається поза необхідною увагою як науковців, так і практиків.

Зазначено, що врегулювання спору за участю судді – це переговорний, структурований та конфіденційний процес, в якому сторони спору намагаються самостійно, на добровільній основі вступити у перемовини за підтримки нейтрального неупередженого посередника – судді, що за допомогою власних професійних навичок та знань спрямовує сторони до мирного врегулювання спору. При цьому, наголошується на необхідності запровадження спеціальної професійної програми базової підготовки суддів до процедури врегулювання спору за участю судді, а також акредитації програми підвищення кваліфікації з напрямку «ведення переговорів» задля їхнього проведення більш ефективним, неупередженим способом у передбачені законодавством розумні строки. Для забезпечення вільного доступу сторін спору до інформації щодо судді, за участю якого може відбуватися процедура врегулювання спору, обґрунтовано тезу щодо доцільності формування «Реєстру суддів, які можуть здійснювати процедуру врегулювання спору за участю судді».

За підсумками свого дисертаційного дослідження, здобувачем сформульовано низку теоретичних та практичних положень і пропозицій щодо удосконалення чинного цивільного процесуального законодавства України, серед яких, зокрема: 1) формулювання визначення процедури врегулювання спору за участю судді; 2) доведення, що врегулювання спору за участю судді є одночасно самостійним альтернативним способом вирішення цивільно-правових спорів, відмінним від медіації, та інститутом цивільного процесуального права з огляду на те, що в контексті інституту цивільного процесуального права його пропонується розглядати як сукупність цивільних процесуальних норм, що регулюють цивільні процесуальні відносини з метою вирішення завдань цивільного судочинства, закріплених частиною першою статті 2 ЦПК України, шляхом здійснення примирних процедур за участю судді; 3) виділення групи основних ознак врегулювання спору за участю судді – зовнішні: а) наявність цивільно-правового спору між сторонами; б) часткова самоврегульованість процедури; в) добровільний характер застосування процедури; г) майже необмежена процедурна диспозитивність; д) участь третьої незалежної особи в якості нейтрального посередника; є) кінцевий акт застосування означеного способу альтернативного вирішення спорів, який поширює свою дію тільки на сторони; внутрішні: а) наявність судді, у провадженні якого знаходиться справа, що виконує функції нейтрального посередника; б) можливість використання означеного способу лише на початку розгляду справи по суті;

в) передбачене право судді запропонувати сторонам мирний шлях врегулювання спору; г) безпосередня відповідальність сторін за ухвалені рішення; 4) здійснення поділу принципів, на основі яких проводиться врегулювання спору за участю судді, на дві групи з огляду на одночасну належність даного інституту до цивільного процесуального права і до альтернативних судочинству способів вирішення спорів – перша група – це принципи цивільного процесуального права, які впливають на означену процедуру як на інститут цивільного процесуального права: а) верховенство права, б) рівність усіх учасників судового процесу перед законом та судом, в) змагальність г) диспозитивність, д) обов'язковість судового рішення; е) неприпустимість зловживання процесуальними правами, є) розумність строків; друга група – це спеціальні принципи, що безпосередньо притаманні врегулюванню спору за участю судді як самостійному способу альтернативного вирішення спорів: а) добровільність, б) конфіденційність, в) нейтральність та неупередженість судді-посередника, г) правомочність, д) гнучкість та структурованість процедури, є) співробітництво судді та сторін спору; 5) пропонування запровадження інформаційного Інтернет-ресурсу, на якому буде розміщено інформацію про суддів, за участю яких може відбуватися процедура врегулювання спору за участю судді, тобто «Реєстру суддів, які можуть здійснювати процедуру врегулювання спору за участю судді»; 6) розкриття структури процедури врегулювання спору за участю судді та пропонування здійснити її поділ на такі етапи: підготовчий (вступний), що передбачає організаційні процедури до початку проведення врегулювання спору за участю судді; переговорний, спрямований на безпосереднє врегулювання цивільно-правового спору між його учасниками; заключний, який полягає у припиненні врегулювання спору за участю судді; 7) формулювання авторської редакції змін та доповнень до законодавства України, спрямованих на удосконалення нормативної регламентації проведення врегулювання спору за участю судді.

Структура та обсяг дисертації зумовлені метою і логікою дослідження та складаються з анотації державною й англійською мовами, вступу, трьох розділів, що містять 6 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

По закінченню доповіді В.Є. Прущак присутніми поставлені такі запитання:

Доктор юридичних наук, професор Є.О. Харитонов: Яку класифікацію принципів врегулювання спору за участю судді запропоновано у дисертації?

В.Є. Прущак відповіла: Принципами врегулювання спору за участю судді є специфічні визначальні засади означеної процедури, що забезпечують інституалізацію правового інституту, спрямовані на законне, ефективне, добровільне та взаємоприйнятне розв'язання спору, а також лягають в основу

дій його учасників, таких як сторони спору та суддя, який бере участь у врегулюванні спору.

Застосування інституту врегулювання спору за участю судді у цивільному процесі ґрунтується на таких принципах: принципи цивільного процесуального права, що закріплені у положеннях статті 2 ЦПК України та впливають на означену процедуру як на інститут цивільного процесуального права – верховенство права, рівність усіх учасників судового процесу перед законом та судом, змагальність, диспозитивність, обов'язковість судового рішення, неприпустимість зловживання процесуальними правами, розумність строків; спеціальні принципи, які притаманні процедурі врегулювання спору за участю судді як самостійному способу альтернативного вирішення спорів – добровільність, конфіденційність, нейтральність та неупередженість судді-посередника, принцип правомочності, принцип гнучкості та структурованості процедури, принцип співробітництва судді та сторін.

Кандидат юридичних наук, доцент Т.А. Стоянова: У Вашому розумінні врегулювання спору за участю судді є альтернативним способом вирішення спорів, видом медіації чи інститутом цивільного процесуального права?

В.Є. Прущак відповіла: у дисертації обґрунтовано, що врегулювання спору за участю судді є одночасно самостійним альтернативним способом вирішення цивільно-правових спорів, відмінним від медіації, та інститутом цивільного процесуального права. У контексті інституту цивільного процесуального права врегулювання спору за участю судді пропонується розглядати як сукупність цивільних процесуальних норм, що регулюють цивільні процесуальні відносини з метою вирішення завдань цивільного судочинства, закріплених частиною першою статті 2 ЦПК України, шляхом здійснення примирних процедур за участю судді.

Доктор юридичних наук, професор О.І. Сафончик: Досвід яких країн, на Вашу думку, є більш прийнятним для України стосовно вирішення проблеми підготовки суддів до проведення процедури?

В.Є. Прущак відповіла: Враховуючи особливості національної правової системи України та тенденції її розвитку в умовах реформування чинного законодавства, доцільним є запозичити досвід Республіки Білорусь та Чеської Республіки, де створені та діють спеціальні державні органи – Кваліфікаційна комісія з питань медіації (Республіка Білорусь) та Служба апробації та медіації (Чеська Республіка) – та передбачити законодавством України запровадження й акредитацію спеціальної професійної програми базової підготовки чинних суддів нашої держави всіх юрисдикцій до процедури врегулювання спору за участю судді. Така програма має бути розроблена Міністерством юстиції України за участю Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Українського центру медіації, Національної школи суддів України, Національної асоціації адвокатів України.

Професійна підготовка суддів за означеною програмою має проводитись на базі Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, завершуватися складанням кваліфікаційного іспиту та підтверджуватися відповідним

сертифікатом, який матиме інформацію стосовно того об'єму теоретичного та практичного матеріалу, який пройшов суддя в межах підготовки, профілю підготовки та строку, в який така підготовка здійснювалась.

Кандидат юридичних наук, доцент І.О. Бут: Чи є процедура врегулювання спору за участю судді структурованою та які етапи її проведення висвітлені у дисертації?

В.Є. Прущак відповіла: Порядок проведення процедури врегулювання спору за участю судді, керуючись нормами ЦПК України, можна розмежувати за основними етапами, що не мають чітко обмежених процесуальних рамок, а є гнучкими та відносно неформальними, що дозволяє їх легко адаптувати до конкретного виду спорів та умовно розділити на: перший етап – підготовчий (вступний) етап, який передбачає організаційні процедури до початку проведення врегулювання спору за участю судді; другий етап – переговорний – основоположний і найважливіший етап, спрямований на безпосереднє врегулювання цивільно-правового спору між його учасниками; третій етап – заключний – припинення врегулювання спору за участю судді шляхом досягнення або не досягнення компромісу.

Кандидат юридичних наук, доцент Ю.І. Полюк: Що ви розумієте під умовами застосування процедури врегулювання спору за участю судді?

В.Є. Прущак відповіла: У ході дисертаційного дослідження зроблено висновок, що умови врегулювання спору за участю судді – це сукупність законодавчо створених взаємопов'язаних обставин, які забезпечують використання означеної процедури у вирішенні цивільно-правових спорів, визначають межі застосовування та обумовлюють її результативність.

Умови здійснення означеної процедури слід поділити на три групи: процесуальні умови (наявність ухвали про відкриття провадження у справі; наявність згоди сторін спору; ініціювання процедури до початку розгляду справи по суті; відсутність третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору); організаційно-методичні умови (безпосередня участь суду у процесі врегулювання спору за участю судді; політико-правовий намір держави; наявність якісно та професійно підготовленого штату суддів, уповноважених на здійснення процедури; достатній рівень інформаційного забезпечення) та суб'єктивні умови (добровільність; взаємність і взаємодія; зацікавленість; відповідальність).

Після відповідей на запитання було озвучено висновок наукового керівника – **доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України, завідувача кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія» – Неллі Юріївни Голубєвої.**

У висновку зазначено, що дисертант виправдано здійснила комплексний аналіз дослідження інституту врегулювання спору за участю судді, враховуючи, по-перше, дискусійні розробки з проблематики запровадження означеного інституту в цивільне судочинство України, по-друге, відсутність спеціальних досліджень щодо аспектів цієї процедури, таких як визначення поняття, ознак та принципів, умов і порядку її проведення, по-третє,

важливість чіткого визначення ролі судді під час її здійснення та ступеня його активності задля ефективної реалізації власних прав та виконання обов'язків осіб у контексті подолання суперечностей.

Дисертація має наукову новизну, оскільки вона є першим у науці цивільного процесуального права України спеціальним комплексним дослідженням правової регламентації процедури врегулювання спору за участю судді як самостійного способу альтернативного вирішення спорів з урахуванням міжнародних стандартів та зарубіжного досвіду та в ній наведено низку концептуальних понять, теоретичних положень, висновків та практичних рекомендацій.

Основні наукові результати дисертаційного дослідження В.Є. Прущак пройшли належну апробацію шляхом оприлюднення його положень у фахових вітчизняних та зарубіжних виданнях, у виступах та доповідях на наукових та науково-практичних конференціях.

Зміст свідчить, що дисертаційне дослідження В.Є. Прущак виконано на належному рівні і має істотну наукову новизну. Здобувачем самостійно опрацьовано значну кількість джерел монографічного, нормативно-правового характеру, у тому числі судової практики, робота містить цікаві й вагомні висновки та нові пропозиції, зокрема зміни до законодавства України.

Дослідження ґрунтується на виваженій самостійній роботі над темою дисертації, ідеї та розробки, що належать співавторам у дисертації В.Є. Прущак не використовувались, ступінь особистого внеску автора відображена у вступі до дисертації належним чином.

В.Є. Прущак повністю виконано індивідуальний план наукової роботи та індивідуальний навчальний план. У процесі її роботи з підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану В.Є. Прущак проявила себе як ініціативний, старанний, наполегливий, сумлінний та вдумливий дослідник. Працювати над роботою вона почала задовго до затвердження теми. Індивідуальний план виконала своєчасно та на належному рівні, має високі оцінки.

У висновку науковим керівником зазначено, що дисертація В.Є. Прущак «Врегулювання спору за участю судді у цивільному судочинстві України», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», є оригінальним, самостійним, цікавим науковим дослідженням складної проблеми, яка представляє як теоретичний, так і практичний інтерес, відповідає встановленим Порядком проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, вимогам, може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», а її автор заслуговує, на основі захисту, присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Після цього слово було надано **рецензентам** наукової праці доктору юридичних наук, професору Г.О. Ульяновій та кандидату юридичних наук, доценту Н.В. Волковій:

Доктор юридичних наук, професор Г.О. Ульянова відзначила високий науковий рівень дисертаційного дослідження В.Є. Прущак.

Позитивним є те, що дисертантка використала більше 200 джерел у науковому дослідженні, велика кількість з яких є міжнародними.

Проте, у роботі є ряд дискусійних моментів. Дисертантці необхідно конкретизувати пропозицію щодо запровадження Реєстру суддів, які можуть здійснювати процедуру врегулювання спору за участю судді, основним завданням якого є забезпечення вільного доступу сторін спору до повної інформації щодо судді, за участю якого може відбуватися означена процедура. Автор зазначає, що під час визначення судді або колегії суддів (судді-доповідача) для розгляду конкретної справи шляхом автоматизованого розподілу справ за допомогою Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи слід запровадити існування в ній позначки про можливість суддею здійснювати врегулювання спору за участю судді. З огляду на це, виникає потреба у необхідності передбачити відповідні зміни до ЦПК України щодо порядку визначення судді у разі прийняття рішення про проведення врегулювання спору за участю судді. Виникає потреба і в конкретизації принципів врегулювання спору за участю судді, автору варто звернути увагу на принцип пропорційності у контексті дослідження означеної процедури.

У цілому робота має логічний і завершений характер, у ній сформульовано низку важливих пропозицій до чинного законодавства України.

Загалом, встановлені зауваження непливають на позитивну оцінку дисертації. Вона є актуальним, самостійним та аргументованим дослідженням. Положення і висновки дисертації належним чином висвітлені у публікаціях автора та апробовані під час її участі у міжнародно-практичних конференціях та під час навчального процесу. На підставі вищевикладеного вважає, що дисертація В.Є. Прущак на тему «Врегулювання спору за участю судді у цивільному судочинстві України» відповідає вимогам, які ставляться до дисертації та може бути рекомендована до разової спеціалізованої вченої ради для попереднього розгляду і захисту на здобуття ступеня доктора філософії.

Кандидат юридичних наук, доцент Н.В. Волкова у цілому відмітила високий науковий рівень дисертаційного дослідження, виконаного на актуальну тему. Зміст дисертації свідчить, що здобувачем не тільки вирішено важливу наукову проблему, а й сформульовані висновки, що мають практичне значення, і знайшли своє відображення у запропонованих змінах та доповненнях до чинного законодавства України. Робота являє собою ґрунтовне наукове дослідження самостійного характеру. Здобувач, крім іншого, має велику кількість публікацій за темою роботи. Повнота викладу

основних результатів дослідження у дисертації та публікаціях повністю відповідає встановленим вимогам.

Дисертантом акцентується увага на відсутності у сучасній науці цивільного процесуального права єдиного підходу до визначення терміну «врегулювання спору за участю судді» та місця даного інституту в системі альтернативних способів вирішення спорів. Виходячи з аналізу поглядів науковців, пропонується інститут врегулювання спору за участю судді визначити як переговорний, структурований та конфіденційний процес, в якому сторони спору намагаються самостійно, на добровільній основі вступити у перемовини за підтримки нейтрального неупередженого посередника – судді, що за допомогою власних професійних навичок та знань спрямовує сторони до мирного врегулювання спору. Обґрунтовано, що врегулювання спору за участю судді є одночасно самостійним альтернативним способом вирішення цивільно-правових спорів, відмінним від медіації, та інститутом цивільного процесуального права.

Проте, робота не позбавлена і окремих недоліків. Автору необхідно детальніше дослідити практику застосування альтернативних способів вирішення спорів інших держав, опрацювати і вивчити досвід європейських країн у контексті застосування саме процедури врегулювання спору за участю судді.

Не зважаючи на окремі зауваження, дисертація В.Є. Прущак на тему «Врегулювання спору за участю судді у цивільному судочинстві України» може бути рекомендована до разової спеціалізованої вченої ради для попереднього розгляду і захисту на здобуття ступеня доктора філософії з відповідної спеціальності.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, доцент І.В. Андронов відзначив, що для дослідження обрана актуальна тема, яка має велике теоретичне та практичне значення в умовах розбудови демократичної та гуманної правової держави у контексті судової реформи в Україні.

Здобувач вдало дослідила вітчизняний та зарубіжний досвід правового регулювання примирливих процедур вирішення спорів, висвітлила правовий порядок проведення врегулювання спору за участю судді, розкрила питання правового статусу судді під час здійсненні даної процедури. Враховуючи це, дослідження В.Є. Прущак має істотне значення як для розвитку науки, так і для подальшого процесу реформування цивільного судочинства в Україні.

У підсумку, дисертація В.Є. Прущак на тему «Врегулювання спору за участю судді у цивільному судочинстві України» відповідає вимогам, які пред'являються до дисертації, та може бути рекомендована до разової спеціалізованої вченої ради для попереднього розгляду і захисту на здобуття ступеня доктора філософії.

Доктор юридичних наук, професор І.В. Давидова надала високу оцінку дисертації, кількості та характеру досліджених у ній питань, вдалості і значущості для практики висновків, вираженості пропозицій щодо змін до

цивільного процесуального законодавства України. Відзначила, що дисертант здійснила ретельне вивчення питання правового регулювання застосування процедури врегулювання спору за участю судді при вирішенні цивільно-правових спорів у юридичній науці України. Вказала, що дисертація В.Є. Прущак на тему «Врегулювання спору за участю судді у цивільному судочинстві України», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент К.М. Глиняна відмітила, що робота є ґрунтовним науковим дослідженням, яке має значну актуальність, містить ґрунтовно розкриті питання, правильні висновки, логічні та значимі для практики пропозиції щодо змін у нормативно-правові акти України. Зазначила, що дисертація В.Є. Прущак на тему «Врегулювання спору за участю судді у цивільному судочинстві України», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», може бути рекомендована до попереднього розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Р.Ф. Гонгало відмітила високий науковий рівень дослідження, його актуальність та повноту зроблених висновків. Визначила дискусійні моменти, зокрема щодо періодизації виникнення, становлення і розвитку альтернативних способів вирішення цивільно-правових спорів у всесвітній історії та на українських землях. Проте, зазначила, що ці зауваження не впливають на високу оцінку дослідження. Вказала, що дисертація В.Є. Прущак на тему «Врегулювання спору за участю судді у цивільному судочинстві України», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Ю.Г. Орзіх у своєму висновку підтримав попередніх доповідачів, акцентував увагу на глибокому змісті авторських визначень і висновків. Відзначив, що дисертаційне дослідження є теоретично і практично значущим. Підкреслив, що у процесі доповіді головних положень дисертаційного дослідження, а також під час відповідей на запитання членів кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія» та цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», В.Є. Прущак продемонструвала знання нормативних та доктринальних джерел, на підставі яких була підготовлена дисертаційна робота, вміння узагальнювати, аналізувати, формулювати власні висновки.

У підсумку, дисертація В.Є. Прущак на тему «Врегулювання спору за участю судді у цивільному судочинстві України» відповідає вимогам, які ставляться до дисертації, та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації на тему: «Врегулювання спору за участю судді у
цивільному судочинстві України»**

Обґрунтування вибору теми дослідження. Традиційний судовий розгляд поступово перестає бути гарантією швидкого розв'язання правового спору. Недосконалість судової системи зумовлює довготривалість та економічну невідповідність судового процесу, перевантаженість судів, проблеми із забезпеченням рівноправності та змагальності сторін.

Наразі в Україні активно триває період комплексного реформування системи захисту прав та інтересів особи, одним із ефективних напрямів якого стає впровадження процедури врегулювання спору за участю судді, яка допомагає знизити вплив держави на суспільство, замінивши його самоврегульованими механізмами пошуку нових способів вирішення спорів. Врегулювання спору за участю судді постає таким альтернативним способом вирішення спорів, де самі сторони за допомогою неупередженого посередника – судді – можуть налагодити процес комунікації таким чином, щоб варіант вирішення конфліктної ситуації відповідав інтересам кожної з них.

Ефективність запровадження альтернативних судочинству способів вирішення спорів визнана європейським співтовариством та відображена в актах Ради Європи та Європейського Союзу, які вказують на необхідність застосування заходів, покликаних сприяти мирному врегулюванню спору між сторонами. Водночас якісне законодавче регулювання примирних процедур не замінює судочинство та не позбавляє зацікавлених осіб права на судовий захист, а, навпаки, дає інструменти та можливості громадянам ефективно реалізовувати власні права та виконувати обов'язки в контексті подолання суперечностей.

Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 року № 2147-VIII було запроваджено у Цивільний процесуальний кодекс України (далі – ЦПК України) інститут врегулювання спору за участю судді. Законодавче закріплення врегулювання спору за участю судді у цивільному процесуальному законодавстві України зумовлює необхідність ґрунтовного теоретичного дослідження всіх аспектів цієї процедури, зокрема визначення поняття, ознак, принципів тощо. У зв'язку з цим комплексний аналіз процедури врегулювання спору за участю судді у цивільному судочинстві України є нагальною науковою потребою, а визначення перспектив вдосконалення її законодавчого забезпечення сприятиме усуненню певних прогалин у ЦПК України та інших законах.

Проблемам запровадження альтернативних судочинству способів вирішення спорів у своїх наукових доробках приділяють увагу багато вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема: В.О. Аболонін, С.С. Алексєєв, І.О.

Бут, В.М. Ведяхін, Н.Ю. Голубєва, О.В. Горецький, С.В. Ківалов, Ю.С. Коляснікова, З.В. Красіловська, А.Н. Кузбагаров, Н.Н. Леннуар, Н.А. Мазаракі, А.В. Малько, М.Н. Марченко, Д.С. Міхель, Жан А. Миримановф, А.А. Павлушина, Ю.Д. Притика, П.М. Рабінович, Л.Д. Романадзе, О.М. Спектор, Г.О. Ульянова, Т.А. Цувіна та інші.

Окремі аспекти дослідження процедури врегулювання спору за участю судді як одного з видів альтернативних способів вирішення цивільно-правових спорів висвітлюють у своїх працях такі представники науки цивільного процесуального права, як Н.М. Грень, М.Я. Поліщук, Ю.В. Розман.

Означені фундаментальні розробки вчених є підґрунтям для подальшого вирішення проблем у цій сфері, сприяють становленню та розвитку інституту врегулювання спору за участю судді у період судової реформи в Україні. Водночас у вітчизняній науці цивільного процесуального права до цього часу відсутні спеціальні комплексні дослідження процедури врегулювання спору за участі судді в цивільному судочинстві України з урахуванням міжнародних стандартів та позитивного законодавчого досвіду зарубіжних країн.

Таким чином, актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлюється необхідністю розвитку науки цивільного процесуального права щодо врегулювання спору за участю судді в цивільному судочинстві України, вдосконалення чинного цивільного процесуального законодавства в цій сфері та практики його застосування.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано з урахуванням Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016-2020 рр., затверджених Національною академією правових наук України 03.03.2016 р., в межах плану науково-дослідної роботи кафедри цивільного процесу «Реформа цивільного процесуального права в умовах інтеграційних процесів в Україні» на 2016-2020 рр. як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» (державний реєстраційний номер: 0116U0184) на 2016-2020 рр.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є виявлення та вирішення теоретичних і практичних проблем застосування процедури врегулювання спору за участю судді при вирішенні цивільно-правових спорів у цивільному судочинстві України.

Для досягнення зазначеної мети у дисертації вирішувалися такі завдання:

визначити передумови виникнення, становлення і розвитку альтернативних способів вирішення цивільно-правових спорів;

вивчити вітчизняний та зарубіжний досвід правового регулювання примирних процедур вирішення спорів та з'ясувати місце процедури врегулювання спору за участю судді у системі альтернативних способів вирішення спорів;

визначити поняття, ознаки та принципи процедури врегулювання спору за участю судді;

з'ясувати та охарактеризувати передумови запровадження та умови проведення врегулювання спору за участю судді;

розглянути особливості правового статусу судді при здійсненні процедури врегулювання спору за участю судді;

висвітлити порядок проведення та правові наслідки врегулювання спору за участю судді;

сформулювати теоретично обґрунтовані пропозиції про вдосконалення чинного цивільного процесуального законодавства в частині врегулювання спору за участю судді у цивільному судочинстві України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають при врегулюванні спору за участю судді як одного із способів вирішення цивільно-правових спорів.

Предметом дослідження є врегулювання спору за участю судді у цивільному судочинстві України.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є філософські, загальнонаукові та спеціальні методи пізнання емпіричного і теоретичного рівнів дослідження. Завдяки *історико-правовому методу* досліджено виникнення, становлення та розвиток альтернативних способів вирішення спорів, у тому числі інституту врегулювання спору за участю судді у різні історичні періоди у світі й в Україні (підрозділи 1.1, 1.2). *Системний метод* використовувався при оцінці взаємозв'язку процедури врегулювання спору за участю судді з іншими формами альтернативних способів вирішення спорів (підрозділи 1.2, 3.1). *Формально-логічний метод* застосовувався для визначення понять «альтернативні способи вирішення спорів», «врегулювання спору за участю судді», «принципи врегулювання спору за участю судді», «умови врегулювання спору за участю судді» (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2). *Метод абстрагування та узагальнення* допоміг вивчити існуючі підходи до проведення процедури врегулювання спору за участю судді під час розв'язання цивільно-правових спорів та визначити ознаки та принципи врегулювання спору за участю судді (підрозділи 2.1, 2.2). Завдяки *юридико-статистичному методу* проаналізовано практику застосування процедури врегулювання спору за участю судді (підрозділи 1.1, 1.2, 2.2, 3.1, 3.2). *Структурний метод* дав змогу виділити етапи процедури врегулювання спору за участю судді та дослідити їх особливості (підрозділ 3.2), а *компаративістський метод* дозволив проаналізувати закономірності розвитку альтернативних способів вирішення спорів у зарубіжних країнах та сформулювати пропозиції щодо вдосконалення вітчизняного законодавства з урахуванням позитивного законодавчого зарубіжного досвіду (підрозділи 1.2, 3.1, 3.2).

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим у науці цивільного процесуального права України спеціальним комплексним дослідженням правової регламентації процедури врегулювання спору за участю судді як самостійного способу альтернативного вирішення цивільно-

правових спорів з урахуванням міжнародних стандартів та зарубіжного законодавчого досвіду.

У роботі сформульовано низку концептуальних понять, теоретичних положень, висновків та практичних рекомендацій, які характеризуються науковою новизною. Найсуттєвішими серед них є:

вперше:

сформульовано визначення процедури врегулювання спору за участю судді як переговорного, структурованого та конфіденційного процесу, в якому сторони спору намагаються самотійно, на добровільній основі вступити у перемовини за підтримки нейтрального неупередженого посередника – судді, який за допомогою власних професійних навичок та знань спрямовує сторони до мирного врегулювання спору;

доведено, що врегулювання спору за участю судді є одночасно самотійним альтернативним способом вирішення цивільно-правових спорів, відмінним від медіації, та інститутом цивільного процесуального права. У контексті інституту цивільного процесуального права пропонується його розглядати як сукупність цивільних процесуальних норм, що регулюють цивільні процесуальні відносини з метою вирішення завдань цивільного судочинства, закріплених частиною першою статті 2 ЦПК України, шляхом здійснення примирних процедур за участю судді;

виділено групи основних ознак врегулювання спору за участю судді. Зовнішніми ознаками процедури є: а) наявність цивільно-правового спору між сторонами, б) часткова самоврегульованість процедури, в) добровільний характер застосування процедури, г) майже необмежена процедурна диспозитивність, д) участь третьої незалежної особи в якості нейтрального посередника, є) кінцевий акт застосування означеного способу альтернативного вирішення спорів, який поширює свою дію тільки на сторони. Внутрішніми ознаками є: а) наявність судді, у провадженні якого знаходиться справа, що виконує функції нейтрального посередника, б) можливість використання означеного способу лише на початку розгляду справи по суті, в) передбачене право судді запропонувати сторонам мирний шлях врегулювання спору, г) безпосередня відповідальність сторін за ухвалені рішення;

здійснено поділ принципів, на основі яких проводиться врегулювання спору за участю судді, на дві групи з огляду на одночасну належність даного інституту до цивільного процесуального права і до альтернативних судочинству способів вирішення спорів. Перша група – це принципи цивільного процесуального права, які впливають на означену процедуру як на інститут цивільного процесуального права. До них відносяться: а) верховенство права, б) рівність усіх учасників судового процесу перед законом та судом, в) змагальність, г) диспозитивність, д) обов'язковість судового рішення, е) неприпустимість зловживання процесуальними правами, є) розумність строків. Друга група – це спеціальні принципи, що безпосередньо притаманні врегулюванню спору за участю судді як самотійному способу альтернативного вирішення спорів: а) добровільність,

б) конфіденційність, в) нейтральність та неупередженість судді-посередника, г) правомочність, д) гнучкість та структурованість процедури, є) співробітництво судді та сторін спору;

запропоновано запровадження інформаційного Інтернет-ресурсу, на якому буде розміщено інформацію про суддів, за участю яких може відбуватися процедура врегулювання спору за участю судді, тобто «Реєстр суддів, які можуть здійснювати процедуру врегулювання спору за участю судді». Основним завданням Реєстру суддів, які можуть здійснювати процедуру врегулювання спору за участю судді, встановлено забезпечення вільного доступу сторін спору до повної інформації щодо судді, за участю якого може відбуватися означена процедура;

структуровано процедуру врегулювання спору за участю судді та запропоновано здійснити її поділ на такі етапи: підготовчий (вступний), що передбачає організаційні процедури до початку проведення врегулювання спору за участю судді; переговорний, спрямований на безпосереднє врегулювання цивільно-правового спору між його учасниками; заключний, який полягає у припиненні врегулювання спору за участю судді;

вдосконалено:

наукове твердження про співвідношення термінів «спір» та «конфлікт» стосовно процедур вирішення цивільно-правових спорів альтернативним судочинству шляхом. Обґрунтовано, що доцільним є застосування правової категорії «спір», яка на відміну від конфлікту, що є більш довготривалим та глибинним явищем, для якого складно знайти шляхи подолання, відображає процес усвідомлення сторонами своїх протиріч та бажання їх усунення за безпосередньою допомогою узгоджувальних процедур із залученням нейтральної третьої сторони;

визначення поняття альтернативних способів вирішення спорів у частині зазначення, що альтернативні способи вирішення спорів – це альтернативні саме офіційному судочинству засоби досягнення згоди, мирного забезпечення інтересів кожної сторони та подолання суперечностей в цілому;

наукове положення про допустимий ступень активності судді як обов'язкового учасника процедури врегулювання цивільно-правового спору за участю судді в частині конкретизації його прав, обов'язків та відповідальності. Доведено, що суддя є центральною фігурою серед учасників процедури врегулювання спору, оскільки саме на нього покладається обов'язок налагодити переговорний процес між сторонами цивільно-правового спору. Встановлено, що складовими елементами правового статусу судді під час здійснення врегулювання спору є спеціальна підготовка судді та його процесуальний статус, тобто сукупність прав і обов'язків, якими його наділено законодавством з метою проведення вищевказаної процедури;

наукову тезу про спеціальну професійну підготовку судді як учасника процедури врегулювання цивільно-правового спору за участю судді в частині визначення її мети, порядку організації та здійснення. Доведено, що спеціальна підготовка судді має бути спрямована на відпрацювання навичок

налагодження взаємозв'язку між учасниками та створення атмосфери довіри на означеній стадії розгляду справи. Така професійна підготовка має організовуватися і здійснюватися Вищою кваліфікаційною комісією суддів України за програмою, розробленою Міністерством юстиції України, Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, Українським Центром Медіації, Національною школою суддів України, Національною асоціацією адвокатів України, та має завершуватися складанням кваліфікаційного іспиту і підтверджуватися відповідним сертифікатом;

дістали подальшого розвитку:

наукове твердження щодо розмежування процедури медіації та врегулювання спору за участю судді в частині визначення їх особливостей як самостійних форм альтернативного вирішення спорів. Встановлено, що особливостями врегулювання спору за участю судді є: виникнення цивільних процесуальних правовідносин; наявність судді-посередника, для якого законодавством не передбачено спеціального навчання; відсутність права вільного вибору судді-посередника; можливість проведення лише до початку розгляду справи по суті; обов'язковість судового рішення;

теоретичне положення щодо процесуальних, організаційно-методичних та суб'єктивних умов реалізації врегулювання спору за участю судді в частині визначення переліку та змісту цих умов. До перших запропоновано віднести: наявність ухвали про відкриття провадження у справі; наявність згоди сторін спору; ініціювання процедури до початку розгляду справи по суті; відсутність третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору. До других – безпосередню участь суду у процесі врегулювання спору за участю судді; політико-правовий намір держави; наявність якісно, професійно підготовленого штату суддів, уповноважених на здійснення процедури; достатній рівень інформаційного забезпечення. До третіх – добровільність; взаємність і взаємодія; зацікавленість; відповідальність;

науковий підхід про правові наслідки проведення процедури врегулювання спору за участю судді в частині визначення їх характеру. Обґрунтовано, що зазначені наслідки залежать від усвідомлення та прийняття сторонами власних домовленостей у ході процедури і правильно обраної техніки й досвіду судді-посередника та можуть мати позитивний або негативний характер. Завершення процедури призводить до настання таких наслідків позитивного характеру, як: досягнення сторонами на підставі взаємних поступок і домовленостей згоди, результатом якої є мирова угода; звернення позивача до суду із заявою про залишення позовної заяви без розгляду; відмова позивача від позову або визнання позову відповідачем. Наслідки негативного характеру здійснення врегулювання спору за участю судді полягають у припиненні цієї процедури через не досягнення сторонами взаємоприйнятного рішення, яке проявляється у: 1) припиненні врегулювання спору за участю судді за письмовою заявою сторони; 2) закінченні тридцятиденного строку на її проведення; 3) ініціативі судді у разі затягування врегулювання спору будь-якою із сторін. За цих підстав завершення процедури врегулювання спору за участю судді призводить до

поновлення провадження у справі та передачі справи на розгляд іншому судді.

Практичне значення одержаних результатів. Обґрунтовані та сформульовані в дисертації висновки і рекомендації можуть бути використані у:

а) науково-дослідній діяльності – для подальшого дослідження інституту врегулювання спору за участю судді та альтернативних способів вирішення спорів у цілому;

б) правотворчому процесі – під час вдосконалення чинних та розроблення нових законодавчих актів у сфері застосування процедури врегулювання спору за участю судді при вирішенні цивільно-правових спорів;

в) правозастосовній діяльності – для вдосконалення організаційно-правових засад діяльності органів судової влади щодо врегулювання цивільно-правових спорів за участю судді (Акт Київського районного суду м. Одеси від 15 січня 2020 року);

г) навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Цивільний процес», «Актуальні питання цивільного процесуального права», «Альтернативні засоби захисту цивільних прав», «Врегулювання спору за участю судді» (Акт Національного університету «Одеська юридична академія» від 07 листопада 2019 року).

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації обговорювалися на засіданнях кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія». Дисертацію обговорено та схвалено на міжкафедральному семінарі кафедр цивільного процесу та цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія». Результати дослідження оприлюднено у доповідях на науково-практичних конференціях, засіданні круглого столу: Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми публічного та приватного права» (м. Запоріжжя, 25 травня 2018 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Верховенство права та правова держава» (м. Ужгород, 14-15 вересня 2018 р.); Міжнародній мультидисциплінарній конференції «Наука і техніка сьогодення: пріоритетні напрямки розвитку України та Польщі» (м. Воловін, Польща, 19-20 жовтня 2018 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Новели цивільного процесуального законодавства. Представництво» (м. Одеса, 16 травня 2019 року); засіданні Круглого столу «Новели Цивільного процесуального кодексу України» (м. Одеса, 26 березня 2018 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції ім. Ю.С. Червоного «Реформування цивільного процесуального права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні» (м. Одеса, 16 листопада 2018 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення і висновки, що були сформульовані у дисертаційному дослідженні, викладено в одинадцяти публікаціях, у тому числі чотирьох наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях, перелік яких затверджений МОН України, одній науковій статті, опублікованій у періодичному виданні іншої держави (Республіка

Польща), а також у шістьох тезах доповідей на міжнародних і всеукраїнській науково-практичних конференціях, засіданні круглого столу.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять 6 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (228 найменувань) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 192 сторінки, з яких основний зміст – 157 сторінок.

Список публікацій здобувача за темою дисертації та відомості про апробацію матеріалів дисертації:

наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації:

1. Прущак В. Є. Основоположні принципи врегулювання спору за участю судді: поняття та зміст. *Право і суспільство*. 2018. № 2, ч. 2. С. 74-78.
2. Прущак В. Є. Роль судді під час здійснення процедури врегулювання спору за участю судді: проблемні аспекти та шляхи їхнього вдосконалення. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 10. С. 44-48.
3. Прущак В. Є. Правові основи врегулювання спору за участю судді. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2018. № 17. С. 56-62.
4. Prushchak V. Conditions of implementation of a dispute settlement with the participation of a judge in civil matters in Ukraine. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 3, ч. 1. С. 228-233.
5. Прущак В. Є. Історичний аспект розвитку альтернативних способів вирішення спорів. *Часопис цивілістики*. 2019. Вип. 34. С. 90-95.

наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Прущак В. Є. Характеристика спеціальних принципів врегулювання спору за участю судді. *Новели Цивільного процесуального кодексу України : матеріали «круглого столу»* (м. Одеса, 26 берез. 2018 р.) / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Н. Ю. Голубевої; Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2018. С. 102-105.
7. Прущак В. Є. Щодо визначення поняття «альтернативне вирішення цивільно-правових спорів». *Актуальні проблеми публічного та приватного права : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Запоріжжя, 25 трав. 2018 р.). Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2018. С. 74-77.
8. Прущак В. Є. Правовий статус судді під час здійснення процедури врегулювання спору. *Верховенство права та правова держава : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Ужгород, 14-15 верес. 2018 р.). Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 73-76.
9. Прущак В. Є. Місце врегулювання спору за участю судді в системі альтернативних судочинства способів вирішення цивільно-правових спорів.

Наука і техніка сьогодення: пріоритетні напрямки розвитку України та Польщі : матеріали Міжнар. мультидисциплінарної конф. (Wolomin, Republic of Poland, 19-20 October 2018 p.). Vol. 1. Wolomin : Izdevniecība «Baltija Publishing», 2018. P. 148-151.

10. Прущак В. Є. Інститут врегулювання спору за участю судді: поняття та ознаки. *Реформування цивільного процесуального права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні* : матеріали Всеукраїн. наук.-практ. конф. ім. Ю. С. Червоного (м. Одеса, 16 листоп. 2018 р.) / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Н. Ю. Голубевої; Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2018. С. 179-183.

11. Прущак В. Є. Підстави врегулювання спору за участю судді в цивільному судочинстві України. *Новели цивільного процесуального законодавства. Представництво* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.; до 150-ї річниці з дня відкриття першої судової палати у м. Одеса (м. Одеса, 16 трав. 2019 р.) / уклад.: Н. Ю. Голубева, Л. А. Островська, О. О. Коробенко, О. В. Сатановська. Одеса : Фенікс, 2019. С. 181-185.

Характеристика особистості здобувача. В.Є. Прущак у 2015 році закінчила Національний університет «Одеська юридична академія» та отримала диплом з відзнакою за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра права. У 2017 році закінчила магістратуру Національного університету «Одеська юридична академія», отримала диплом з відзнакою та здобула професійну кваліфікацію «магістр права». З 2017 року – аспірантка кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія» вечірньої форми навчання. Володіє українською, російською, англійською мовами. Автор більше 20 публікацій, 11 з яких опубліковані з проблематики дисертації.

Особистий внесок автора. Дисертаційна робота є власним авторським дослідженням, у якому наукові положення, висновки та пропозиції обґрунтовано самостійно в результаті опрацювання значної кількості джерел монографічного, нормативно-правового, правозастосовного характеру, в тому числі судової практики. Ідеї та розробки, що належать співавторам не використовувались.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології, грамотною та чіткою мовою. Стил викладання відповідає прийнятному у науковій літературі, викладені дослідження, наукові положення, висновки та рекомендації забезпечують легкість та доступність їх сприйняття.

У результаті попередньої експертизи дисертації В.Є. Прущак і повноти основних результатів дослідження:

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Валерії Євгенівни Прущак на тему: «Врегулювання спору за участю судді у цивільному судочинстві України».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація В. Є. Прущак відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167.

3. Рекомендувати дисертацію В. Є. Прущак на тему «Врегулювання спору за участю судді у цивільному судочинстві України» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

доктор юридичних наук, професор

Г. О. Ульянова

Рецензент:

кандидат юридичних наук, доцент

Н. В. Волкова